

DE HOLLANDS-ANKEVEENSE PLASSENEen bryologisch overzicht

door E. Agsteribbe en S. Groenhuijzen

Where is the moss that grew
Wet and dry on the slabs of granite
And the round stones in clear brown water?

Inleiding

J.C. Squire

Zoals zo vele plassen in Noord- en Zuid-Holland, zijn ook deze door vervening ontstaan. Het gebied omsloten door het dorp Ankeveen en de Dammerkade is ornithologisch en botanisch zeer interessant en het is verheugend dat dit gebied, dat ongeveer 160 ha groot is, nu eindelijk een natuurmonument is geworden. Ook landschappelijk biedt het wijdse perspectieven en prachtige doorkijkjes op de dorpen Ankeveen en Nederhorst den Berg.

In het voorjaar van 1959 en 1960 werd dit gebied door ons bryologisch verkend en geïnventariseerd. Hierbij bleek het gedeelte westelijk van de grote plas, feitelijk dus de westelijke begrenzing, arm aan mossen te zijn. Veel rijker en interessanter daarentegen waren de terreinen grenzende aan de Molenwetering, vooral langs de westelijke oever. Ze bestaan uit een aansenschakeling van elzenbroek, berkenbroek, wilgenbossies, rietkragen en legakkers, van elkaar gescheiden door sloten en gedeeltelijk verlandende plassen.

Onderzoek

Van het water in dit gebied werden op 18 april 1960 twee monsters genomen ter analyse. Gevonden werd:

	Molenwetering	Grote Plas
PH	7.3	7.3
Vrij CO ₂	3.8 mg/l	1.4 mg/l
HCO ₃	137.3 mg/l	131.6 mg/l
Cl	110.7 mg/l	110.7 mg/l

	Molenwetering	Grote Plas
SO ₄	47.7 mg/l	57.6 mg/l
PO ₄	afw.	afw.
NO ₂	afw.	afw.
NO ₃	afw.	afw.
NH ₄	0.2 mg/l	0.1 mg/l
Ca	55.0 mg/l	54.1 mg/l
Mg	8.3 mg/l	9.0 mg/l
Indamp rest.	381.0 mg/l	391.0 mg/l
Totale hardheid	9.6° D	9.6° D
Carbonaat hardheid	6.3° D	6.0° D
Blijvende hardheid	3.3° D	3.6° D

De verschillen in samenstelling van deze twee monsters zijn gering. Het is een zwak alkalisch, eutroof water van matige hardheid. Uit het chloride-gehalte blijkt dat dit nog zoet water is. De invloed van het dorp Ankeveen (afvalstoffen) is merkbaar in het iets hogere NH₄-gehalte van de Molenwetering.

Het is dan ook niet te verwachten dat in dit voedselrijke water uitgebreide veenmosvegetaties zullen worden aangetroffen. Echter, op de regelmatig gemaaide rietvelden en op de met moerasvaren en pluimzeggen begroeide gedeelten, ontstaat door het vergaan van plantenresten veel humus. Dit leidt tot een sterke verlanding en nu wordt het milieu sterk gewijzigd. Het veenmos kan zich nu vestigen en het zure water bevat nog maar weinig voedsel. In dergelijke plasjes, tussen afgemaaide rietstengels, pluimzeggen en moerasvaren werd een PH gemeten van 5.9 - 6.3. In een Sphagnum-fimbriatum-pol die daar groeide was de PH 3.8 (uitgeknepen water).

Na bovengenoemde analyse vervolgen we dit overzicht met enige opmerkingen over de bryophyten.

Het viel ons al direct op dat ook hier evenals in Stichts-Ankeveen, *Fontinalis antipyretica* talrijk voorkwam. Bij een van de vele dwarssloten van de Molenwetering ontdekten we *Riccia fluitans* en op de houten palen van de afsluitingen die

in het water staan, veel kapseldragende exemplaren van *Lepidodictyum riparium*. Ook *Hygrohypnum luridum* werd hier op het hout groeiende gevonden. Bij een strook langs de Molenwetering met veel bloeiende exemplaren van *Viola palustris* herbergde de slootkant volop kapseldragende pollen van *Physcomitrium pyriforme* en *Funaria hygrometrica*.

Na het doortrekken van een Alnetum kwamen we op een open en zeer nat gedeelte, waar op verscheidene plaatsen min of meer submers *Riccardia sinuata* in massale hoeveelheden voorkwam. De P_H die hier bepaald werd gaf 5.9 tot 6.4 aan. Deze hydrophyt waarvan het thallus ongeveer 1 tot 3 cm lang is en slechts enkele mm breed, is sterk onregelmatig vertakt en komt in geheel Midden-Europa voor evenals in Noord-Amerika. Ook door Mevr. E. Nannenga-Bremekamp werd *Riccardia sinuata* indertijd als massavegetatie ontdekt in een bronpoeltje bij Renkum.

Een volgende interessante vondst leverde ons een *Sphagnetum* op, waar enkele exemplaren van *Mnium pseudopunctatum* (= *M. subglobosum*) groeiden met, voor een mos, wel vrij grote blaadjes en voorzien van een stengel die met een dik rhizoidenvilt bezet is en rechtop staat. Volgens v. Zinderen Bakker komt deze soort ook in het Naardermeer voor dat hier niet ver vandaan ligt, terwijl wij ook exemplaren gevonden hebben in het Hol, de Westzijde van de Kortenhoefse Plassen, en de Bots-hol. De "Prodromus" (1892) geeft voor het westen van ons land ook nog Achttienhoven en Kudelstaart op als vindplaatsen.

Van het geslacht *Sphagnum* werden hier zes verschillende soorten gevonden. Interessant waren ook het voorkomen van *Calypogeia fissa* en op en tussen de *Sphagnum*-pollen exemplaren van *Calypogeia sphagnicola*. Van de in Stichts - Ankeveen gevonden soorten zoals *Pallavicinia lyellii*, *Neckera complanata*, *Thuidium tamariscinum* en *Campylopus fragilis* hebben we hier tot op heden nog niets kunnen ontdekken. Toch is het aantal soorten dat in Hollands-Ankeveen door ons verzameld is alleszins bevredigend te noemen, n.l. 49 musci en 12 hepaticae.

Summary

Near the village of Ankeveen in the province of North-Holland quite a number of lakes were formed in the last century as a result of peat-digging. Much of it now consists of wet fen-carr with areas of open water in between. A 160 ha

has of late become a nature reserve. Its water has a moderate mineral content, except in those places where the accumulation of dead and decaying vegetation has raised the land appreciably above the surroundings. There the water is acidic, low in mineral content and it shows quite a copious growth of *Sphagnum*.

In the spring of 1959 and 1960 the bryophytes in this region were collected and examined. Some of the interesting bryophytes found were: *Calliergon giganteum*, *Hygrohypnum luridum*, *Mnium pseudopunctatum*, *Physcomitrium pyriforme*, *Calyptogeia sphagnicola* and *Riccardia sinuata*. In all, 49 species of mosses and 12 species of hepatics were recorded.

Soortenlijst:

MUSCI

- Amblystegium juratzkanum* (c.sp.)
- " *serpens* (c.sp.)
- " *varium* (c.sp.)
- Aulacomnium androgynum*
- " *palustre*
- Brachythecium rutabulum*
- " *salebrosum* (c.sp.)
- " *velutinum* (c.sp.)
- Bryum capillare* var. *flaccidum*
- " *pseudotriquetrum*
- Calliergon cordifolium*
- " *giganteum*
- Calliergonella cuspidata*
- Campylium helodes*
- " *polygamum* (c.sp.)
- Ceratodon purpureus*
- Dicranella heteromalla*
- Dicranum bonjeani*
- Drepanocladus aduncus*
- Eurhynchium stokesii*
- " *swartzii*
- Fontinalis antipyretica*
- Funaria hygrometrica* (c.sp.)
- Hygrohypnum luridum* (= *H. palustre*) (c.sp.)
- Hypnum cupressiforme*
- Leptodictyum riparium* (c.sp.)

Leptodictyum trichopodium var. Kochii
 Mnium affine
 " " f. elatum
 " hornum (c. sp.)
 " pseudopunctatum (= M. subglobosum)
 " punctatum
 " undulatum
 Physcomitrium pyriforme (c. sp.)
 Plagiothecium ruthei
 Plagiothecium silvaticum var. neglectum
 Pohlia nutans
 Polytrichum commune
 " formosum
 " marginatum (= P. gracile)
 Pseudoscleropodium purum
 Rhynchostegium megapolitanum
 Rhytidiadelphus squarrosus
 Sphagnum acutifolium
 " fimbriatum
 " molle
 " palustre
 " plumulosum
 " squarrosus

HEPATICAE

Calypogeia fissa
 " sphagnicola
 " trichomanis
 Cephalozia bicuspidata
 Chiloscypus pallescens
 " polyanthus
 Lophocolea bidentata
 " heterophylla
 Pellia epiphylla
 Riccardia multifida
 " sinuata
 Riccia fluitans